

УДК 371.8

ОСВІТА ЖІНОК У МИНУЛОМУ ТА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Студ. М.І. Ключніченко, гр. БПД-15

Науковий керівник доц. С.Р. Бабушко

Київський національний університет технологій та дизайну

Останнім часом питання освіти жінок на різних етапах розвитку українського суспільства викликає підвищений інтерес науковців: істориків, краєзнавців, педагогів. З'явилась низка публікацій, присвячених вивченню цього питання. Освіта жінок перебуває в колі наукових інтересів таких дослідників, як О. Аніщенко, К. Кобченко, Л. Лаврик-Слісенко, О. Супруненко. Однак існує низка проблем у цьому питанні, які варто продовжувати вивчати.

Мета і завдання. З огляду на вище викладене, метою наукового дослідження є висвітлення особливостей розвитку жіночої освіти в Україні з давніх часів до сьогодення. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- ознайомитися з літературою з цього питання та проаналізувати отримані результати;
- систематизувати отриману інформацію та виокремити етапи розвитку жіночої освіти.

Об'єктом дослідження є розвиток освіти жінок в Україні від часів Київської Русі і до сьогодення.

Методи та засоби дослідження. У процесі дослідження було використано такі загальнонаукові методи, як огляд літератури, аналіз та синтез даних, метод порівняння, за допомогою якого було зіставлено дані; спеціально-науковий метод - історіографічний, що сприяв збору та обґрунтуванню зібраної інформації.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів полягають в тому, що подальшого розвитку набула концепція жіночої освіти.

Дослідження має також практичне значення. Матеріали результатів можуть бути використані для розробки лекційних курсів, на семінарських заняттях, при написанні курсових та дипломних робіт з історії педагогіки, історії України, української та зарубіжної літератури, культурології тощо.

Результати дослідження. Про жіночу освіту до кінця XVIII ст. є лише несистематична інформація. Відомо, що вона пов'язана з жіночими монастирями, при яких вчили княжих і боярських дочок, а також тих міщанок та селянок, що поповнювали лави, черниць. Їх навчали письма, Закону Божого, церковному співу. Першою такою школою, про яку є відомості, була школа для дівчат, заснована 1087 р. княжною Анною Всеволодівною в Києві при Андріївському монастирі.

Інформація про навчання жінок і взагалі про навчання у період монголо-татарської навали практично відсутня, що є цілком закономірним. Однак, усні перекази, пісні, казки містять багато культурно-освітньої інформації, завдяки якій можна припустити, що знання, життєвий досвід все ж таки передавалися певним чином.

За козацьких часів дочки старшин діставали освіту при монастирях і вчилися у домашніх учителів. На Центральних і Східних українських землях, що знаходилися під управлінням Росії, дівчата частково навчалися в церковно-приходських школах, згодом у земських школах по селах і в повітових — по містах. Відносно багато дівчат вчилася в так званих «недільних школах», заснованих в 1850-60-х рр.

Після шкільної реформи в 1860-х рр. початкові школи у селах були змішаного типу, а в містах – здебільшого окремо для дівчат і хлопців. Історичні дані свідчать, що лише невеликий відсоток жінок навчався в школі. Порівнювалися дані освіченість жінок та чоловіків у двох вікових групах: 9-49 років та 50 років і вище.

Таблиця - Порівняння відсотків грамотних жінок та чоловіків у XIX столітті

9-49 років		50 років і вище	
жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
13,7%	39,1%	6,5%	20,5%

Першими середніми школами для дівчат на території тогочасної України були «інститути для шляхетних дівчат». В першій половині XIX столітті саме вони були головним джерелом освіти для дівчат шляхетського роду. Так, у 1818 р. такі школи були в Харкові і Полтаві, у 1829 р. школа для дівчат відкрилася в Одесі, а у 1833 р. в Києві. Викладання часто здійснювалося французькою мовою. Навчальна програма охоплювала вивчення літератури, історії, іноземних мов. З другої половини XIX століття стали відкривати гімназії для дівчат, які незабаром стали основними середніми жіночими школами. Крім того, дівчата могли здобути певні знання у прогімназіях, які вважалися нижчим типом навчальних закладів. Прогімназія пропонувала 4-річне навчання, гімназія – 7 років, а додаткова 8-річна школа давала педагогічну освіту для учителів народних шкіл.

Статистичні дані того часу відображають таку картину: у 1912 р. в Київській шкільній окрузі навчалось 27 082 хлопців і 17 666 дівчат. У 1919 р. на території України функціонувало 382 жіночі гімназії, 4 інститути, 15 єпархіальних шкіл.

Революція 1917 р. дала жінкам рівні з чоловіками права на освіту. Почали широко практикувати спільне навчання для хлопців і дівчат у всіх видах шкіл. З поширенням мережі шкіл у 1930-х рр. послідовно збільшується жіноча письменність. Якщо до революції серед студентів вищих шкіл України жінки становили лише 10%, то у 1928 р. відсоток жінок, які здобували вищу освіту збільшився на 16% і становив відповідно 26%. 1936 р. засвідчує збільшення чисельності жінок-студентів ще на 8% і становив вже 38%. У 1955-56 рр. відсоток жінок серед студентів вищих шкіл становив 52%, у технікумах — 55%. Характерно, що жінки обирають насамперед ті галузі знання й праці, в яких можуть себе найкраще виявити, і тому в медичних інститутах навчалось 70% жінок, у педагогічних 72%. У медичних школах середнього типу – 89%, у педагогічних – 85%. Жіночими професіями, а тому і жіночими навчальними закладами можна було вважати ті заклади, де здобували професії статистиків, плановиків, краєзнавців. Відсоток жінок-студентів у них складав 77%.

Висновки. Викладене вище дозволяє виокремити такі етапи розвитку жіночої освіти:

- доба Київської Русі та монголо-татарської навали;
- козацькі часи;
- XVIII-XIX століття;
- Радянська доба;
- незалежна Україна.

Класифікація є досить умовною, але дозволяє простежити поступальний розвиток освіти жінок. Рамки публікації не дозволяють висвітлити жіночу освіту за часів незалежної України. Тому це питання може стати предметом подальших досліджень.

Ключові слова: освіта жінок, Україна, етапи розвитку.